

અક્ષય તૃતીયા કથા

જોખક
જયમિખુ

શ્રી. જીવન-મહિ સહિત્ય-અકાદમી દ્વારા
દહીસાગની વાડી સામે, દિલ્લી ૬ વા ન બહાર
અમદાવાદ

ટ્રસ્ટ તરફથી ભેટ

પ્રકાશક :

સાતબાઈ મળિસાસ શાહ
જનનભિલિ સંસ્થાચનમાળા ટ્રસ્ટ
દિલ્હી રેલવાય બહાર
હમીરાઈની પાડી સામે : અમદાવાદ

મુદ્રક :

કાન્નિયાસ એમ હેસાઈ
અ દિલ્હી પ્રિન્ટરી
મિંગલપુર ગેટ અમદાવાદ

અમુદ્ય

બીજી આવૃત્તિ : ૧૯૫૭

સર્વ હક લેખકને સ્વાધીન

न हि कल्याणकृत् कश्चिद् दुर्गतिं तात गच्छति ।

નિવેદન

નીતિધર્મપ્રેરક, છતાં રંગ, રસ ને રંગનવાળાં પુસ્તકોના પ્રચારના આશયથી રચાયેલ, ને મારાં પૂ. માતૃશ્રી તથા પૂ. પિતાશ્રીના નામથી અર્પિત થયેલ આ 'જીવન-મણિ સદ્વાચનમાળા દ્રષ્ટ' નો જન્મ આશ્રી લગભગ એક વર્ષ પહેલાં મારા પિતાશ્રીની મુણ્યતિથિએ થયો હતો.

અત્રે એ ઉલ્લેખ કરવો જરૂરી છે, કે આ દ્રષ્ટના વિચારની પ્રેરણા આપનાર જાણીતા વાર્તાકાર શ્રી. જયભિખુ છે. તેઓ સુંદર ને સરસ છતાં સાત્ત્વિક સાહિત્યદ્વારા આમ જનતામાં સંસ્કાર સિંચનના હિમાયતી છે. સાહિત્યને તેઓ એક સર્ગનાત્મક જગ લેખે છે. મારા વિચારો પણ તેઓને અનુકૂળ થતાં આ દ્રષ્ટનો જન્મ થયો; ને આ મહાવીર જ્યંતીના પવિત્ર દિને પૂ. મુનિરાજનેના આશીર્વાચન ને ગુજરાતના શ્રદ્ધેય સાક્ષરોની શુભેચ્છા સાથે તેનાં પ્રથમ ત્રણ પ્રકાશનો અગટ થયાં.

આ દ્રષ્ટના મુખ્ય ઉદ્દેશો સામાન્ય રીતે નીચે મુજબ રાખ્યા છે:

૧. કેળવણીને-ગમે તે પ્રકારથી-ઉત્તેજન આપવું.
૨. ગાહેર જનતાને ઉપયોગી એવાં કોઈ શુભ કાર્યોમાં નાણાં વાપરવાં.
૩. ધર્મ, નીતિ કે સંસ્કારના પ્રચાર અર્થે બોધદાયક પુસ્તકો પ્રગટ

કરવાં, વેચવાં, વહેંચવાં.

૪. જનસમાજની શારીરિક, માનસિક અને નૈતિક નંદુરસ્તી વધે તેવું સાહિત્ય પુસ્તકો, પુસ્તકાલયો, લાખો દ્વારા જનસમુદાયમાં ફેલાવવું બીજા પ્રયત્નોની દૃષ્ટિએ આ પ્રયાસ કોઈ એવો મોટો મણનાપાત્ર પ્રયાસ નથી, જ્યાં અમે સદ્ભાવ ને શુભનિષ્ઠાથી આ નાનો સરખો ધરદીવડો પેટાઓ છે. અમને પોતાને એનો પ્રકાશ સાધશે, એ તો વ્યક્તિમત આનંદ છે જ, પણ જો આનાથી કોઈને પ્રેરણા મળશે, તો અમે અમારા પ્રયત્નને ફાટૂલ માનીશું.

એજ. આપનાં સત્તાદ-મુચનો દમેસાં આવકારીશું.

સિ. આપનો
સાતમાર્ગ મંજિસાસ શાલ
દેવી

આગામી પ્રકાશનો

૧. ભવનું ભાતું	૫. મુનિશ્રી ચંદ્રપ્રભસાગરજી
૨. ગાગરમાં સાગર	શ્રી. પ્રમકેતુ
૩. બેધદાયક દૃષ્ટિ	શ્રી. ગુણવંતરાય આચાર્ય
૪. સત અને પતની ધરા	શ્રી. જયભિષ્ણુ
૫. અળખૂત આનંદધન	પ્રો. ડૉ. બિપીનચંદ્ર ઝવેરી
૬. શ્રી. હેમચંદ્રાચાર્ય	શ્રી. ધનવંત એ.એ.

શ્રી. જયભિષ્ણુનાં પુસ્તકો એ સંસ્કારી ધરની શોભા છે.
એક સેટ મદદર વસાવો.

અક્ષય તૃતીયા કથા

લેખક જયસિંજીમુ

૦

ચિર જીયાત્ ચિર જીયાત્
વેદોઽય ધર્મરક્ષણાત્ ।

સુંદર એવી કથા છે

પવિત્ર એવું પર્વ છે

અનુમોદનાઁ આનંદનાઁ, વાચનાઁ-શ્રુણુનાર, કરનાર-
કરાવનાર સહુનું આ ભવનું તેમ પરભવનું-ભવોભવનું કથ્યાણુ
થાય તેવી આ કથા છે

[૧]

આદિમ પૃથ્વીનાથમ્ ।

જયવતો જબુદ્રીય છે ભવ્ય એવો ભરતખંડ છે.
પવિત્ર એવી સગ્ય નદી છે એ સરિતાના કઠિ નગગીઓમાં
વડી એવી વિનીતાનગગી વમેલી છે

મણુ લોકના નાથ, વિશ્વસંસ્કૃતિના પહેલા પ્રણેતા, વિશ્વસમાજના પ્રથમ વિધાયક પૃથ્વીના આદિ નાથ, ભગવાન-ઋષભદેવ ત્યાં રાજ કરે છે.

રાજ તે કેવું છે? ન પૂછે વાત. વાઘ-મકરી એક આદે પાણી પીએ છે.

રાજ તે કેવા છે? મળ પોતાનાં સર્ગાં માળાપનાં હેતુ પણ બહીંતર તેવા પ્રેમાળ છે. આઠે સિદ્ધિ ને નવે નિધાન ત્યાં મગદયાં છે.

એક દિવસની વાત છે. વસંતની રણિયામણી ઋતુ છે. ઋતુરાજ વસંતની બહાર જાગી છે. ક્ષાગણની કૂલવાડીઓ લૂંચેલું મહારી છે.

આખું નગર વસંતોત્સવ માણવા નીકળ્યું છે. આનંદ-વિશ્વાસ, હાસ્ય-ખેલ, આમોહ-પ્રમોહ ને કિલકિલાટનું વાતાવરણ જામ્યું છે. કોઈ હસે છે-કોઈ ખેલે છે. કોઈ રાસે રમે છે, તો કોઈ જૂલે જૂલે છે. કોઈ મુંદરી પોતાના પતિદેવ માટે ફૂલમાળા જૂથે છે, કોઈ ચતુર નર પોતાની સહચરી માટે વેણી જૂથે છે.

જંસી યાજે છે ને વેણનાદ ગાજે છે.

ચાલો, ઋતુરાજ વસંતને વધામણું.

રાજ ઋષભદેવ પણ પુરુષનો સાથે વસંતના વધામણે સંપરિવાર આવ્યા છે. સુંદર એવા નંદનવનમાં સમોસર્યા છે. પૃથ્વીનાથ લતામંડપના એક વિરામાસન પર બિરાજ્યા છે. સહુ આનંદ-ઉત્સવમાં નિમગ્ન છે. પૃથ્વી પર જાણે

દુઃખ, સંતાપ, શોક, લય છે જ નહિ ! બધે આનંદની લહેરો વાય છે, હાસ્યના રંગરંગીન કુવારા ઊડે છે.

પૃથ્વીનાથ દ્વાલુભર ઉત્સવરંગ નીરળી રહ્યા ને પછી કંઈક વિચારમગ્ન બન્યા. જળભરેલી વાદળી જેવાં એમનાં નેત્રો ધરતીપટ પરથી અંતરપટ તરફ વળ્યાં. સુખની ઘડીઓમાં સ્મરણની કુંજો ઉઘરી. દાણુ વાર એ રૂપેરી ચોપચાં ચિંતન-ભારથી મીંચાઈ ગયાં.

બલ, વીર્ય ને પરાક્રમના સ્વામી; શ્રદ્ધા, ધૈર્ય ને સંવેગના અવતાર ત્રિલોકીનાથ શા વિચારમાં પડ્યા હશે ? રે ! કઈ ચિંતાએ ચતુરમુખાણુને ચિંતાતુર બનાવ્યા હશે ?

મિત્રમંડળ હાથમાં ટંકકે લઈને સ્મવા-સ્માડવા આવતું થંભી ગયું. સ્મણીઓ હાથમાં સુરંગી રંગ લઈને છાંટણું કરવા આવતી હતી, તે ઊભી રહી ગઈ. પ્રભુની મુદ્રા ચિંતનભરી નેઈ સહુ ઓશિયાળાં બની ગયાં.

વિશ્વવત્સલ રાજવીની ચિંતા તો વિશ્વકલ્યાણની જ હોય ને ! વિશ્વબંધુની વિચારણા વિશ્વની લક્ષાઈ માટેની જ હોય ને ! તેઓ વિચારી રહ્યા હતા : ‘અરે, આવી વસંતકીડા મેં બીજે અવશ્ય નેઈ છે !’

સ્મરણની કુંજો એક પછી એક ઉઘડતી ચાલી. જન્મથી અવધિજ્ઞાન પામેલા સ્વામીને તરત જ યાદ આવ્યું, કે પોંતે પૂર્વે ઉત્તરોત્તર ભોગવેલ ભોગોનું એ સ્મરણ છે. ફરીથી તેમનાં નેત્ર લિધડ્યાં, પણ ચિતવન તો ચાલુ જ રહ્યું.

અહો કેવી એ પુરાણપવિત્ર કથા !

ધરતી માતાની એ કથા. પ્રથમ માનવપુત્રની એ કથા ! શણગારલરેલી આ પૃથ્વી એક વાર ભેંકાર વનજંગલોથી વસેલી હતી. વ્યવસ્થા લરેલી આ ધરતી પર એક વાર ઘોર અવ્યવસ્થા રાજ કરતી હતી. જાગવાન નગળા પર રાજ કરે, એવો 'મત્સ્ય ગલાગલ' એ ન્યાય હતો. દેહની શક્તિ એજ આથી શક્તિ એમ સદુ કોઈ માનતું હતું.

ભય બધે ફેલાયેલો હતો. લયની-લયંકરની સદુ પૂજા કરતું હતું. ગમે તે રીતે પેટ ભરવું, એ ધર્મ મનાતો હતો. પ્રેમમાં કોઈ સમજતું નહોતું. ત્યાગમાં કોઈ જાણતું નહોતું.

માણસતું, એની માણસાઈનું કોઈ મહત્ત્વ નહોતું. પશુથી વધુ એનું જીવન નહોતું.

અમૃત જેવાં ફૂલ લૂંટેજૂંબે ઊગતાં. શેરડીના રસ જેવાં જળ બધે વહેતાં. ધરતીમાં રસકસ હતા. પણ માનવી પશુ જેવું જીવન જીવતો.

એક દહાડે જંગલમાં હોહા મચી ગઈ. લયંકર એણે એક જાનવર આપ્યું. જાણે હસ્તો કરતો પહાડ આપ્યો. એ પડછંદ ખાણી ઝાડને દાતણની ચીરની જેમ ઉખારીને ફેંકી દે. કેવું મોટું એનું નાક. કેવા જાડા એના પગ ! કેવા મોટા એના કાન !

લોકો ડરી ગયા.

લયનું રાજ જામી ગયું. લોકોએ એને હાથીનું નામ આપ્યું. એને લયનો દેવ માની પૂજવા લાગ્યા.

એ પછી સિંહ આવ્યો. સર્પ આવ્યો. ગરુડ આવ્યું.
રીંછ આવ્યું. જેનાથી જેનાથી ડર લાગ્યો, એ બધા દેવ તરિકે
પૂજવા લાગ્યા.

થોડે દહાડે એ જંગલમાં એક પુરુષ આવ્યો. હાથીથી
સાવં નાનો, પણ અજબ ગજબ માણસ !

હાથીને ભેઈને ડર લાગે,

આ માણસને ભેઈને હેત બગે.

હેતનો કટકો, દયાનો દરિયો, પ્રેમનો સાગર એવો
પેલો માનવી સહુને ગમી ગયો. બધાં એની આશુભાશુ
ટાળે વળ્યાં.

એટલામાં ટેકરાઓને તોડતો, ગાડના ભુક્કા બોલાવતો
પેલો બચકર હાથી આવી પહોંચ્યો. એને ભેઈ સિંહ લાગ્યો.
સર્પ લાગ્યો. રીંછ લાગ્યું. અરે ! આ તો દેવનો દેવ આવ્યો.

લોકો બોલ્યાં : અધ્યા, હવતું માત આવ્યું. બાગો !

બધાં ઊભાં થઈને મૂઠીઓ વાળી લાગ્યાં.

ન લાગ્યો ફક્ત પેલો માનવી ! ઊંચટો એ તો મીઠી
વાણી બોલતો હાથીની સામે ગયો. બધે હવતા માતને
ભેટવા આવ્યો. એણે કહ્યું કે બીક એવી છે કે જે બીએ
એને બીવરાવે. ખરો માણસ કોઈથી બીતો નથી તેમ કાંઈને
બીવરાવતો પણ નથી.

દૂર બિચે બખોલોમાં ભરાઈબેઠેલાં લોકોએ આ અજબ
બનાવ જોયો, એમને મૂની આંખે નવો તમાગો લાગ્યો.

હાથી લયકર હુંકાર કરતો આગળ ધસતો હતો.

પેલા માનવી પ્રેમની લાપા બોલતો એની આંખે જતો હતો; જાણે જૂના મિત્રને લેટવા જતો ન હોય !

અરે ! આ કદાવર રાક્ષસ હમણું તરણાંની જેમ પેલા મીઠા માનવીને ફાગળી દેશે, પણ નીચે ગગદી નાખશે ! પણ વાહ !

લય પાસે પ્રેમ જીત્યો. હિંસા સામે સ્નેહે વિજય મેળવ્યો. ઈતિહાસનું નવું પાનું એ દહાડે અહિંસા-પ્રેમથી અંકિત થયું. સાચા પ્રેમે લયને પોતાનો દાસ બનાવ્યો.

“ પ્રાણીમાત્રનો હું મિત્ર ! ” એ લાવનાએ એ દહાડે પૃથ્વીની સિકલ ખદ્દલી.

હાથી જેવો હાથી પાળેલી ગાય જેવો બની ગયો. એના દેહનું અજબ સામર્થ્ય પેલા માનવીના આત્માના ગર્જન સામર્થ્ય પાસે ગળી ગયું. લોકોએ દેહમાં છુપાઈને રહેલી એક અબણી શક્તિનાં દર્શન કર્યાં.

પશુએ સૂંઢ નમાવી. માનવીએ પ્રેમથી પંખાળી.

પશુએ માનવીમાં પોતાનો મિત્ર જોયો.

એ નમ્યો. માનવીને ઉપાડી પોતાની પીઠ પર લીધો. બધે જયજયકાર થઈ ગયો.

એ મહામાનવીનું નામ વિમલવાહન !

. વિમલવાહનની આબુગામ્ય લોકો ટોળે વળ્યાં. પણ ટોળાંથી કંઈ કામ ન ચાલે ! ટોળાંમાંથી પ્રભ ઘડવી જોઈએ.

એટલે વિમલવાહને એમને વ્યવસ્થિત કર્યાં. એમનાં કુળ રચ્યાં.

કુળના રચનાર વિમળવાહન પ્રથમ કુલકર કહેવાયા. હવે તો વનજંગલો છોડી માણસો પાસે પાસે આવી રહેવા લાગ્યાં. પડોશી જન્યાં. કુળની મર્યાદા સમજવા લાગ્યાં. કુળકર કહે તેમ કરવા લાગ્યાં. પણ હવે વન-જંગલો ઓછાં પડવા લાગ્યાં. એટલે ઝઘડા થવા લાગ્યા. ઝાઝા હાથ રળિયામણા ને ઝાઝાં મોં અદીક જેવું થયું.

કુળકરે સહુને વહેંચીને ખાવાનો, મહેનત કરીને મેળવવાનો સંદેશ આપ્યો.

પ્રથમ કુળકર ગયા. બીજા કુળકર આવ્યા. એમ છ કુળકર થઈ ગયા.

આ છ કુળકરોએ જ્યાં માનવ કુળો માટે ધીરેધીરે ત્રણ ઘંડનીતિ નક્કી કરી.

૧ લી ‘હકારની : અરે ! આ શું કરે છે ?’

આટલો ઠપકો સાંભળતાં માણસનું જાણે માથું કપાઈ જતું; પણ ધીરે ધીરે માણસ એનાથી ટેવાઈ ગયો. એટલે પછી બીજી નીતિ આવી :

‘મકારની.’ આવું ન થાય !

આ મકાર સાંભળતાં માનવીના હૈયાને લારે ધક્કો પહોંચતો, પણ ધીરે ધીરે માણસ એને પણ ટેવાઈ ગયો. એટલે ત્રીજી નીતિ આવી.

‘પિછારની !’ રે પિંડ, તેં શું કયું ?’

આ પિછારના શબ્દો માણસને જીવતો ને જીવતો લોભાં
ભંડારી દેવા જેવા લાગતા.

આ ત્રણ નીતિના આધારે સાતમા કુળકર નાભિદેવ
સુધી વ્યવસ્થા ચાલી. નાભિદેવના ત્યાં એક પુત્રનો જન્મ
થયો.

‘તે હું. વૃષભધ્વજ !’

૦

શ્રી. કપલદેવ સ્મરણની કુલોમાં ફરતા આહીં થોભ્યા.
ફરી કમળદલ જેવાં લોચન ખોલ્યા. ચારે તરફ ખીસી રહેલી
સૃષ્ટિ તરફ જોયું. રસિયાઓની ણંસરીઓ ગાજી રહી હતી.
ક્યાંય સર્પ-નકુલ રમેહ કરી રહ્યા હતા. ક્યાંય વાઘ-
ખંડરી એક આવારનાં જંગ ખેતાં હતાં.

હુપ અને આનંદની આ સૃષ્ટિ જોતાં જોતાં ત્રિલોકી-
નાથે ફરી નેત્ર ખીડ્યાં હયાની કુંજમાં ફરી સ્મૃતિની કોકિલા
દહુકા કરવા લાગી

‘એ વારે પોતે રાજકુમાર હતા.

એક વાર લોકો આવ્યા. કહે કે આ જાદુ-પાનનો
ખોરાક ફાવતો નથી ! ફળ-ફૂલ પચવામાં ભારે પડે છે !

પોતે માર્ગ ખતાવ્યો :

‘જે હથેળીમાં રાખી મસજો. પાણીમાં પલાળો !’

એમ કયું, પણ થોડે દહાડે એનાથીયે દોષ ફર ન થયો.

લોકો નાના બાળકની જેમ નાનીમોટી ફરિયાદો લઈને આવે, ને પોતે એને પ્રેમથી દૂર કરે. અસાન ઉપર કંદી કોધ ન હોય, કરુણા હોય !

એક દહાડો વનમાં આગ લાગી. વાઘવરુ જેમ આગથી આજે પણ ડરીને નાસે છે : એમ માણસ પણ એને દૈત્ય ગણી ભેંસે પણે મૂઠીઓ વાગીને ભાગતો.

લોકો દોડતા આવ્યા પોતાની પાસે. પોતે સમજાવ્યું કે માણસનું માણસ સિવાય કોઈ દૈત્ય કે દેવ બગાડી શકતું નથી. આ તો અગ્નિ છે. એને જાગવતાં આવડે, તો એ તમારી તમારા દાસની જેમ સેવા કરશે. પૃથ્વી, પાણી, અગ્નિ, આકાશ, વાયુ કે કોઈ તત્ત્વથી માણસે ડરવાની જરૂર નથી.

પછી અનાજને અગ્નિમાં રાંધીને ખાતાં શીખવ્યું. અનાજને શેકવા માટે માટીનો ઘટો બનાવી આપ્યો. વિજ્ઞાને એ દિવસે પ્રથમ જન્મ ધારણ કર્યો, આજના શિક્ષકનો પાયો એ વખતે નાંખાયો.

આ પછી તો માનવપ્રજા માટે અનેક વિદ્યાઓ ને કળાઓ બતાવી.

માણસને ઘર બાંધતાં શીખવ્યું.

માણસને ઢાંકવાં વસ્ત્ર સરજાવ્યાં.

અનેક કળાઓ સરજાવી : પણ વસ્તુઓ વધી, એમ મનનો વિખવાદ વધ્યો, રોજ દંટા થવા લાગ્યા. દંટા કરીને સદુ પોતાની પાસે ફેંસલો કરાવવા આવે.

સહુએ કહ્યું : ‘કપલદેવને રાજા બનાવો. એ કહે
એમ કરીશું. એમનું કહ્યું અમારે માનવાનું છે.’

પ્રજાના પ્રેમને કોણ ઠોકરે મારી શકે ? અને વિશ્વ
ઉદ્ધાર માટે તો પોતાનો જન્મ હતો ને !

પોતે રાજા થયા.

માદિમં પૃથ્વીનાથ કહેવાયા.

[૨]

ફેરી લગવાન ઋપલહેવનાં લોચન Cચટ્ત્રાં ચિત્રિતં
સુંદર સપ્તિ પર ફેરી એક નજર ફેરવી. ને ફેરવેલી
લીધી.

રાજા થઈને પ્રજા માટે પોતે ચિંતિતં

ધરતી માતા છે, એ સમજાવ્યું. ફેરવેલી ચિંતિતં
મારીને પેટમાં એની કબર કરવાની ચિંતિતં
લક્ષાં પ્રાણીઓ, રમતિયાળ જલચરો ને ફેરવેલી ચિંતિતં
૩૫ ખેતરો સાથે મૈત્રી રાખવાની ચિંતિતં
તો પૃથ્વી પર જ સ્વર્ગ સરખાય.

પેટનો ખાડો પૂરવા હિંતિતં

માતા વમુંધરા તમને જોઈતું અન્ન આપશે. પીવા પૂરતું પાણી આપશે.

આ પ્રાણીઓને તમે પાળો. એ તમને અમૃત જેવું દૂધ આપશે. ખેતી માટે મદદ કરવા પોતાનો જીવને પોતાનાં જણ્યાં આપશે.

આજ મુખી ભાઈ-ભાઈને સમ કરતાં. હવે એ જિવાજ છોડો. વિશ્વ સાથે સગપણ સંધો. એક કુળવાળા એ રીતે અજબધા કુળને જાગીતું ને પારકા કુળને પોતાનું જનાવે !

આમ સૌ યજ્ઞ કર્યો. એક એક યજ્ઞથી પ્રજાની આગાહી વધી.*

પણ હવે શું ? જાગકને રમકડું રમવા આપ્યું. પણ એ જીવાન થાય તે.ય એને રમકડે રમવા દેવો ? ના, ના, જીવનના જીવવા ધર્મ અદા થવા ઘટે ! પ્રજાને ભૌતિક મુખો આપી, શું એમાં જ રાચતી રાખતી ? તો તો પ્રજાનો એક કાળે વિનાશ જ થાય ભૌતિક મુખો પછી આધ્યાત્મિક વિચારણા થવી જ ઘટે.

પ્રજાને જતાવવું જોઈએ કે આ બધાં મુખો મેળાયાં એ મહત્ત્વનાં છે : પણ એનાથી ય મહત્ત્વની વસ્તુ ખીજી છે—એને એ છે ત્યાગ !

જગત પ્રમાદી છે.

* યજ્ઞ એટલે આયોજના. આજે જેમ પંચવર્ષીય યોજનાઓ થાય છે તેની પ્રથમ પાંચ શિફ્ટી થયા. દરેકના વીસ બેઠ એમ સો શિફ્ટી થયા. આ રીતે સત્યપ્રકર્તા કહેવાયા.

વાવંદોળ જેમ તણખલાને આકાશમાં ઉડાડી ભીંચે-
નીચે ભભાવે છે : એમ કર્મને વશવર્તી જીવ અનેક ગતિમાં
ભમે છે ને દુઃખ વેઠે છે.

મારે એમને મુકમનો-કર્મમુક્તિનો માર્ગ બતાવવો
જોઈએ.

જગત સ્વાર્થી છે.

એ લોભરૂપ શત્રુને મિત્ર સમજી ભજે છે.

પરિણામે નરકાદિ દુઃખો વેઠે છે.

મારે એને પરમાર્થ બતાવવો જોઈએ.

જગત ક્રોધી છે.

ક્રોધ એક અપૂર્વ વસ્તુ છે. જાડમાં થતું ઝેર જાડને
હણતું નથી, સર્પમાં રહેલું ઝેર સર્પને હણતું નથી : પણ
ક્રોધ તો હમેશાં પોતાને જન્મ દેનાર દેહ-મનને જ હણે છે.

મારે એને શાંતિનો-અવેરનો-પ્રેમનો, ક્ષમાનો મહિમા
સમજાવવો જોઈએ.

જગત વિષયમુખી છે.

અસિમાં કાષ્ઠ નાખતાં જેમ, અસિ શાંત થતો નથી,
એમ વિષયોને ગમે તેટલી ભોગગ્રામગ્રી મળે તોય શાંત
થતા નથી.

મારે તેમને ત્યાગ શીખવવો જોઈએ.

અહા, નાશવંત આ મુખોમાં મુગ્ધ થનારને લાંબો
વાર પિંજાર હજો ! રાગ, દ્વેષ અને મોહના કારણે સંસાર

વધારવામાં ઉચ્ચમર્ત્ત ગ્રાણીઓના જન્મને ધિક્કાર છે. તેઓનો મનુષ્યજન્મ, વીતી ગયેલી રાત્રિની જેમ, અર્થ આપ્યો નથી છે, અને ફરી મનુષ્ય જન્મ મેળવવો દુષ્કર બની નથી છે.

સંસારના આ કપાયકીચમાં જુદી ગયેલા જનો પોતાની પુષ્ટ અતી દેહને ભેઈ શકે છે, પણ પોતાના ક્ષીણ થતા આત્માને ભેઈ શકતા નથી. સોનાના પિંજરામાં પૂરાયેલા પોપટની જેમ તેઓને તાત્કાલિક મુખે સિવાય, આત્મિક આઝાદીના સુખનું જરાય લાભ નથી. કર્મને વશ થઈ, કપાયકી પહેરેગીરની ચોકીમાં પકીને, માનના, મમત્વના, લાલસાના, દુરાશયના, રાગ-દ્વેષથી પરિપૂર્ણ અધે કૂપમાં દૂબેલા આ જીવોને આ લવ, પરબવ કે લવો-બવના, યાવત મોક્ષના સ્વાતંત્ર્યમુખનું જરા જેટલુંય લાભ નથી.

મેં માણુમમાં માણુઆઈ જગાડી, નીતિલાવનાતું શિલારોપણ કર્યું.

સમાજ ધકચો, સમાજનીતિ ધરી.

રાજ્ય રચ્યું, રાજ્યનીતિ રચી.

લક્ષ્મિવિધિ ચેજી, પશુતામાં પ્રણતા આણી. અને લોકોને વ્યવહારવિષયક બધી વિદ્યાઓ શીખવી દીધી. જગતની વ્યવસ્થા માટે ચેજેલ શામ, દામ, દંડ ને લેદ એ ચાર ઉપાયો પણ લોકમાં સારી રીતે પ્રવર્તી ગયા છે.

મુવસજ ભરતને બહેતિર કળાઓ શીખવી દીધી છે.

કુમાર બાહુબલીને હાથી, અશ્વ, સ્ત્રી અને પુરુષના અનેક લેદવાળા લક્ષણોમાં વિશારદ બનાવ્યો છે.

પુત્રી પ્રાહ્લીને અઢાર લિપિઓ બતાવી દીધી છે અને સુંદરીને ગણિતવિષયક જ્ઞાન આપી દીધું છે.

ઉગ્ર, ભોગ, રાજન્ય અને ક્ષત્રિય એવા ચાર કુળોની રચના પણ યથાસ્થિત થઈ છે, ઠંડનીતિ વિષે પણ જનતાને ઉચિત જ્ઞાન થયું છે.

મારી પ્રવર્તાવિલી વ્યવહારવિષયક તમામ સંસ્કૃતિમાં લોકો પ્રશાળ થઈ ગયા છે. ખેડૂતો ન્યાયપૂર્વક ખેતરો ખેડે છે ને થોડા ભાગ લઈ નિર્વાહ ચલાવે છે. શેરડીની ખેતી માટે પણ ક્ષત્રિયો ન્યાયપૂર્વક વર્તે છે. ગોવાળો પોતાના જનાવરો પ્રત્યે સદ્ભાવ રાખે છે ને કોઈ એકબીજાનું લૂંટી લેવાની કદ્દમના પણ કરતું નથી.

માતાઓ પુત્રોનું પાલન યથેષ્ટ રીતે કરે છે. પિતાઓ પિતૃધર્મમાં પણ બરાબર સમજ્યા છે. પતિ-પત્નીનાં યુગલો પણ એકબીજા સાથે હેતથી વર્તે છે. અંશાર આખો વ્યવસ્થિત બંધારણપૂર્વક ચાલવા લાગ્યો છે.

હવે જગતને સહુથી વધુ ને આત્યંતિક જે જરૂર છે, એ ધર્મતીર્થ પ્રવર્તાવણુ જોઈએ. મારા આયુષ્યનાં ૨૦ લાખ વર્ષ પૂર્વ સુવરાજપદમાં ગયાં ને ૬૩ લાખ વર્ષ પૂર્વ રાજ્યની ધુરા વહેતાં ગયાં. હવે ધર્મતીર્થ પ્રવર્તાવવા માટે રાજત્યાગ કરવાનો સમય આવી પહોંચ્યો છે. આ લોકોને સાંસારિક આસક્તિથી વિમુક્ત કરવા માટે માર્ગ બતાવવાની જરૂર હવે

ભીની થઈ છે. હવે સંગ્રારના પાયારૂપ ધર્મચક્રને પ્રવર્તાવવાની વેળા આવી પહોંચી છે. પૃથ્વી ધર્મથી જ ધારણ કરાશે. ધર્મ નહિ પ્રવર્તાવું તો આ નંધર આસ્રાજ્યને ચંદુ સાચું આસ્રાન્ય માનશે. આ દણ્ડખંચુર દેહની આળખમાળ પાછળ માનવી ગાંઠો રહેશે.

ધર્મ નહિ હોય તો રાજા રાજા નહિ રહે, પ્રજા પ્રજા નહિ રહે, આ દુનિયા ચાર ને લૂંટારાનું પેકું બની રહેશે.

આપવાની મહત્તા નહિ દાખવું તો ચંદુ ધીંગાનું લઈ લઈ લેવા પાછળ મસ્ત રહેશે.

સારા મૃત્યુની ભાળ નહિ આપુ તો કંગાળ જીવનોથી પૃથ્વી કકળાટ કરી બિડશે. નિર્દોષ જીવનવ્યવહાર નહિ દાખવું તો પૃથ્વીમાં મન્દ-ગળાગળનો (બળિયાના બે ભાગ) નો ન્યાય પ્રવર્તી રહેશે. આ કારણે ચંદુના દુઃખનો પાર નહિ રહે. ત્યાગ, તપસ્યા, અંધમ ને ઔગન્ધ્યમૂલક ધર્મ હવે મારે પ્રવર્તાવવો ધટે.

અને કોઈ પણ ધર્માનું દર્શન પોતાની જાત પર જ પડેલું થવું ધટે. મારે મારી વાણી માત્રથી જ નહીં, પણ મારા વ્યવહારથી-આચરણથી પણ ધર્મ આવરી બતાવવો જોઈએ.

પૃથ્વીનાથ આ વિચારોમાં મગ્ન છે, ત્યાં પાંચમા દેવ-લોકને અન્તે વમનાસ અરુણ, આદિત્ય, આરત્યત આદિ લોકાંતિક દેવો વમતોત્પવની મુંદરતા નિહાળતા નિહાળતા નન્દનવનમાં આવી પહોંચ્યા. તેઓને પૃથ્વી પણ સ્વર્ગ જેવી લાગી. તેઓએ નમસ્કારપૂર્વક પ્રાર્થના કરી કે—

‘હે નાથ! હવે ધર્મતીર્થ પ્રવર્તાવી જગતનું કલ્યાણ કરો!’

પૃથ્વીનાથ ઋષભદેવે સ્મિતપૂર્વક તેનો પ્રત્યુત્તર વાળ્યો. લોકાંતિક દેવો સહુ ધર્મ વિદાય થયા. ધર્મતીર્થ પ્રવર્તાવવાની ઇચ્છાવાળા પૃથ્વીપતિ ઋષભદેવ શાન્ત ચિત્તે રાજમહેલ તરફ પધાર્યા.

આનંદમાં ગરકાવ થયેલા રસિયાઓએ નિરાંતે વસંતોત્સવ ઉજવ્યા કર્યો. પણ રાજમહેલમાં પધારીને શ્રી ઋષભદેવે રાજત્યાગનો ને સંયમધર્મ સ્વીકાર કરવાનો પોતાનો નિશ્ચય જાહેર કર્યો.

આ સમાચાર થોડી વારમાં બધે પ્રસરતાં ભરત વગેરે કુમારોની, વફાદાર અગ્નિવાદિ સેવકોની અને નાનાં બાળ માફક ઉછરેલાં પ્રજાજનોની ચિંતાનો પાર ન રહ્યો.

લોકોને ધર્મવિષયક કશું જ્ઞાન નથી. ધર્મ શું તે લોકો જાણતા નથી. કેવલ પોતાના પ્રાણુધારા પ્રભુનો વિયોગ તેમને બાકુલ બનાવી રહ્યો છે. શ્રી ઋષભદેવે પોતાના રાજ્યની બરાબર વહેંચણી કરી. સુવરાજ ભરતને રાજદંડ અહણ કરવા આજ્ઞા કરી, બીજી રાજકીય વ્યવસ્થા પણ કરી દીધી અને એક વર્ષ માટે ભગવાને સાંવત્સરિક દાનની શરૂઆત કરી.

અતુલ્ય તથા દરવાજાઓ પર ઘોષણા કરાવી, કે ‘જે જેનો અર્થી હોય, તેણે આવીને તે લઈ જવું. ભગવાન મોં માગ્યું આપશે.’

શ્રી ઋષભદેવ સમા દાતા ક્યાંથી મળે ? આમ દાન દેતાં એક વર્ષ ને રાજત્યાગનો સમય આવી પહોંચ્યો.

[૩]

આદિમં તિષ્ઠરિવદમ્ ।

શ્રીધમની ઋતુ છે. કૈત્રનો માંડુનો ચાલે છે. અંધારી આક્રમનો ચંદ્ર ઉત્તરાષાઢા નક્ષત્રમાં બિરાજે છે.

એક સુંદર સવારે પૃથ્વીનાથે રાજધર્મનો અંગણો ઉતાર્યો ને સંજમ-ધર્મનો ભાર સ્વીકાર્યો. ત્રવં રસાયણોને પોતાનામાં પકાવવાની શક્તિ રાખનાર ઘડાએ, પ્રથમ તો પોતે જ તિલાંશમાં પ્રવેશવું પડે છે ને ! સારા કામની શરૂઆત સારા માણસો પોતાની જાત પર પહેલી કરે છે.

સગવાનની આ દશા નજરે નીરખી જાય તેવી નથી. પૃથ્વીના નાથના પગમાં ઉપાનહ નથી, મસ્તક પર મુગટ

નથી, દેહ પર આંખપણ નથી, ડંઠમાં હાર નથી. ત્રિલોકની સંપત્તિના સ્વામી નિષ્કંચન બન્યા છે. એમની કેશવાળી પીઠ પર છૂટી લટકે છે ! અનેક ગજ-અન્ધ અને રથ-પાતળીના સ્વામી ખાલી હાથે, પગપાળા ચાલી નીકળ્યા છે !

અરે, એવું તે શું દુઃખ છે, કે સ્વામી આમ ચાલી નીકળ્યા ? અરે, એવી તે શી ઉપાધિ આવી પડી છે, કે પૃથ્વીનાથે આ મહાપ્રયાણ આદર્યું ! એવો કયો મહા અપરાધ આપણો થયો, કે ભગવાન આમ આપણને સાવ નિરાધાર છેડીને ચાલી નીકળ્યા ! પ્રભુ તો આપણા મિત્ર, સ્વજન, માત-પિતા ને ગુરુ સર્વ છે.

કચ્છ અને મહાકચ્છ રાજ્યો, અને જેઓને ભગવાને જ મુધારી સંસ્કારી રાજ બનાવ્યા હતા, એ આરે હંતર રાજ્યો પ્રભુ પાછળ બધું રાજપાટ ત્યાગીને ચાલી નીકળ્યા. નૌકા જેમ હવાનું અનુસરણ કરે એમ બધા પૃથ્વીનાથને અનુમર્યા. અરે, આમ તો અનેક વાર ચોખથી પૃથ્વીનાથની સાથે બધે હર્યા કર્યા હતા ને આનંદ કર્યો હતો. પ્રભુ સાથે હોય ત્યાં બધી વાતે લીલાલહેર જ હોય ને !

પણ આ વખતની વાત બુદ્ધી લાગી. દીક્ષા વખતે કરેલા ઉપવાસના પારણાનો સમય થઈ ગયો, પણ ભગવાન કંઈ શ્રદ્ધા કરતા નથી. રસાળ આડનાં ઝૂંડ તો ફળથી ઝૂમી રહ્યાં છે, પણ બાણે કિંપાક ફળ સમજી સ્વામી એને સ્પર્શ કરતા નથી. સ્વાદિષ્ટ જળનાં નવાણુ ભર્યાં છે, પણ બાણે ખાદ્યપ્રદ દરિયો સમજી પ્રભુ એનું આચમન પણ કરતા નથી.

દિવસોથી મૌન છે. સ્નાન નથી. વિલેપન નથી. વન-
હાથીની જેમ શરદી-ગરમી એમને સતાવતી નથી. બ્રમણ,
બ્રમણ ને બ્રમણ !

એક તરફ એક જણ, એક તરફ ચાર હજાર જણ-
પણ ચારેચાર હજાર રાજાઓની સહિષ્ણુતાને આ એક
માનવીએ થકવી દીધી. ભૂખ્યા પેટે, તરસ્યા કંઠે, વનેચરની
જેમ ગામ-જેડમાં ને વનજંગલમાં મૂમતાં મૂમતાં કદ સહન
કરવું એમને ભારે પડવા લાગ્યું. તેઓને દુઃક સમયમાં
ખાતરી થઈ કે આ તો મીઠુના દાંતે લોહના ચણા ચાવ-
વાના છે.

તત્તવારથી હજારો દુશ્મનો સામે યુદ્ધ કરવું સહેતું
હતું, પણ આવું ભૂખ, તરસ ને પર્યટનનું તપ દુશ્કર લાગ્યું.
એ બધા તો ત્યાં સારી જગ્યા મળી ત્યાં, કોઈ મિદ્ધ બરણાને
તીરે, કોઈ સુંદર વૃક્ષોની ઘટામાં પર્ણકુટી બાંધીને બેસી
ગયા. રે ! ગગનવિહારી ગરુડરાજ સાથે શુદ્ધ પંખીઓનો
સાથ ક્યાં સુધી નબે !

ત્રિલોકના નાથ પૃથ્વીપતિ એકલા રહ્યા. મેરુ અંગે,
પણ તેમનો નિશ્ચય અંગે તેમ નહોતો. કુધા-પિપાસા તેમને
ગમે તેટલી ખીટ પણ એ એમ નમતું તોળે તેવા નહોતા.
આમ તો એમને શી વાતની ખામી હતી ! પાણી માગે ત્યાં
ફળ હાજર હતું !

પદ પદ પર નગરજનો, ગ્રામજનો ને વનેચરો ભાત-
ભાતની લેટ લઈને આવતા, ને ગદગદ કંઠે કહેતા : 'ઓ

તરણુતારણુહાર, અમે તમારી આ દશા જોઈ શકતા નથી. સ્નાન કરવાને ચોખ્ખ જળ તૈયાર છે, પહેરવા વસ્ત્રો તૈયાર છે. કૃપા કરો ને અમને ધન્ય કરો !’

પ્રભુ કંઈ લેતા નથી ને આગળ વધે છે. ત્યાં બીજા નંગરજનો આવી પહોંચે છે. કહે છે : ‘આજ અવસર આવે નિરાશ કર્યો. મા, નાથ ! લક્ષપાક તેલ તૈયાર છે, મહાન કરો. ગંધકાપાથી વસ્ત્ર હાજર છે, સંમાર્જન કરો. ગોશીર્ષ-ચંદન તૈયાર છે, વિલેપન કરો અને અમારે ત્યાં પધારો. દેવાંગના જેવી અમારી કન્યાઓને સ્વીકારો, તેઓને સનાથ કરો. એમ કરીને એનો ને અમારો જન્મ સાર્થક કરો.’

પ્રભુ તો મૌન છે. નથી હસતા, નથી કંઈ કહેતા. એ તો આગળ ને આગળ વધે જાય છે. કોઈ વગી હાથી ધરે છે, કોઈ ઘોડા ભેટ કરે છે. કોઈ ચૌવન વયમાં આવેલી કન્યા અર્પણ કરે છે; પણ પ્રભુ જગદમળવત્ મહુર્થી દૂર જ રહે છે. બધા વિચારે છે, અરેરે ! આપણા નાથને શું જોઈતું હશે ? દયાનિધિને શેની વાંછા હશે ? અરે, એમની કાંચન-વરણી કાયા રજે લારણી છે, ક્ષુધાર્થી ક્ષામકુક્ષી છે. સ્નાન નથી, પાન નથી, ખાન નથી, તાંબૂલ નથી, વાહન નથી, વૈભવ નથી. પ્રભુને આપે તો નવનિધિ પ્રગટે, પણ એમને તો સંસારના કોઈ રંગ છગતા નથી !

સંસારીજનો સંતાપ કરતા રહ્યા, ને પૃથ્વીનાથ તો ધીરે ધીરે આગળ આઠ્યા ગયા—શૂન્યા ને તરસ્યા.

પણ શરીર છેવટે તો શરીર છે ને ! આત્મા ભલે

અનંત શક્તિમાન હોય, પણ દેહ તો પૌદ્ગલિક છે ને !
દારણ, ઝરણ ને મરણધર્મો જ છે ને ! એ વાહન ધીરે ધીરે
નિર્ગળ પડવા લાગ્યું. જે દેહ પર તપેલા મુવર્ણ જેવી કાંતિ
હતી, ત્યાં સ્થામલતા પથરાણી.

કાયાનું પિંજર ટોલવા લાગ્યું. ગજ-મસ્તક જેવું શિર
કંપી રહ્યું. કાનમાં અંજાનિલ ગાણ રહ્યા. કુમળો છાંડ હવામાં
આમતેગ ટોલે તેમ પગ ટોલી રહ્યા. નવનવ લાવે અમકતી
આંખોમાં સ્થિર તેજ આવીને વસ્યું. દેહનું એક એક અંગ
ગમિયા બગદની જેમ ઢગલો થઈ જવા લાગ્યું.

જર્જરિત થયેલું મકાન જેમ ધસી પડવા હજી
હોય, ને એકાદ જખરદસ્ત થંભ એને ચંભાવી રાખે, એમ
પૃથ્વીનાથના હૃદયનો વજ્ર નિશ્ચય દેહને ઢગલો થઈ જતું
અટકાવતો હતો.

આત્માનો અજેય યોદ્ધો એમ દેહની પાસે પોતાની હાર
સ્વીકારે ખરે ! છતાંય દેહ પ્રત્યે એમને તિરસ્કાર નહોતો.

દેહ ભલે દમવા જેવી, તપાવવા જેવી વસ્તુ હતી, છતાં
ફગાવી દેવા જેવી વસ્તુ તો નહોતી. આ દેહના સાધન દ્વારા
જ સાધ્ય હાંમલ કરવાનું હતું.

ભગવાન આત્મહત્યા કરવા નહોતા નીકળ્યા, આત્મ-
પ્રકાશ શોધવા નીકળ્યા હતા : ને એ શોધ માટે દેહની હસ્તી -
અનિવાર્ય હતી. એ ન હોય તો એકાદી આત્મા શું કરી
શકે ? કહાડી ગમે તેટલી તીવ્ર હોય પણ હાથો ન હોય ને ?

વળી જેમ દીપક તેલ વિના પ્રકાશતો નથી, વૃક્ષ જળ વિના છવતું નથી, તેમ દેહ આહાર વિના ટકી શકતો નથી. ભગવાનને આહારની જરૂર હતી, પણ સાથે સાથે એ પ્રતિજ્ઞા હતી કે આહાર નિર્દોષ મળે તો જ સ્વીકારવો. ત્યાગીને યોગ્ય નિરવધ ને યોગ્યીય જોરાકની આવશ્યકતા હતી.

એ વેળા ખાધેપીધે મુખી પ્રજા પેટની આ બળત-રામાં ક્યાંથી સમજે ? દુનિયામાં કોઈનું પેટ ભર્યું નથી, તો પૃથ્વીપાલને વળી કંઈ પેટ પૂરવાની ખોટ હોય !

દિવસો વીતી ગયા. જેવા આહારની ભગવાનને ઇચ્છા હતી, એવો આહાર ન મળ્યો તે ન જ મળ્યો.

દિવસોના મહિના થયા, પણ મનની ધારણા ન ફળી.

મહિનાનું વર્ષ થયું. ઉનાળાના રૂપની જેમ પૃથ્વીપાલનું પેટ હજી ખાલી છે, ખાલી પેટે એ ધૂમી રહ્યા છે. દેહના દેહાર તો હવે ભોવાય તેવા નથી રહ્યા. ક્યાં એ પ્રભુ—ક્યાં આજના પ્રભુ ! બાણે મેં તો ડાકતો હુંગર દીઠો જો !

[૪]

આદિમં સીર્યનાથં ચ ।

આજ હસ્તીનાપુર નગરીનાં મહાભાગ્ય જાગતાં હતાં. ધરતીપટ પર વિકાર કરતા આદિનાથ ત્રપતહેવ નગરીમાં પધારતા હતા.

ત્યાં ત્યાં આ સમાચાર પહોંચ્યા, ત્યાં ત્યાંથી નગર-જનો દોડી આવ્યાં. બાળક ધવરાવતી માતાઓ બાળકને એમ ને એમ છાતીએ વળગાડી દોડી આવી. રે ! પ્રભુદર્શનની એવી તે કેવી મોહિની લાગી કે, હે સુંદરી ! તે લોકલક્ષ્મી પણ છાંડી ! કામ કરતા કારીગરો દર્શન કરવા ધસી આવ્યા. ખાતાં ને રમતાં બાળકો પણ રમત છોડી પ્રભુમુખદર્શને દોડી ગયાં.

વેપારીઓએ વેપાર મૂક્યો. ખેડૂતોએ ખેતર સૂનાં મૂક્યાં. ગાયોનાં ધણનાં ધણ ચરતાં મૂકી ગોવાળો પ્રભુદર્શને આવી પહોંચ્યા. જેણે સમાચાર સાંભળ્યા, તે ઘડીનાય વિલગ વિના ત્યાં આવી પહોંચ્યું. પોતાના તારણહારની પધરામણી—લજા, પરમ પુણ્યે પ્રાપ્ત થતી પ્રભુમુખ-દર્શનની એ મુલગ ઘડી કેણુ શુભાવે ?

પણ આ શું જોઈએ છીએ ? પૃથ્વીનો પતિ ઉઘાટે મસ્તકે, અડવાણે પગે, છત્ર, ચામર વગેરે કશાંય રાજચિહ્નો વિના રાજમાર્ગ પર એકલો એકાકી આડ્યો આવે છે. ઓહ ! કેવું હૃદયવિહારક દ્રશ્ય ! એ દ્રશ્ય જોઈ અનેકની આંખોમાંથી આવણુ-ભાદરવો વરસવા લાગ્યા. અહો ! પૃથ્વીપતિને ઘેર તે શી ખોટ પડી ? એણું તે શું મનકું રિઆયું કે ભરીભરી ઘરતી પર સ્વામી ખાલી જામ !

આંખમાં આંસુ, હૃદયમાં વેદના ને મનમાં કુતહલ લઈને બધાં નગરજનો જોતજોતામાં દ્રુણને વીંટળાઈ વળ્યાં.

બધેથી મણિમુક્રતાના વરસાદ વરસ્યા. કેસર-ચંદન-કપૂરના કીચ રચાયા. બધે જેમ બનતું આવ્યું હતું તેમ અંહી પણ બન્યું. આ સંસારમાં લોગોપલોગનો સંગ્રહ તો બહીતો હતો. એનો ત્યાગ અને એનો ત્યાગી અબલણ્યો હતો.

કોઈ કહે, અરે ! પૃથ્વીનાય પગે ચાલે છે, માટે હાર્થી આપો. કોઈ કહે ત્રિલોકીનાયને દેહ-વિલેપન માટે અંગરાગ આપો. કોઈ કહે, ઉષ્ણ રાતને શીતળ ને શીતળ રાતને ઉષ્ણ બનાવે તેવી સંગિની રત્ન, મોતી ને પરવાળાં ધરો !

મૃગ, મયૂર ને ધેનુ અર્પણ કરો ! અરે, ત્રિલોકના નાથને
ઘેર કર્મ વાતની કમીના છે ! આજે એ તો આપણું પારખું
કરવા નીકળ્યા છે ! રખે, આપણે પાછા પડીએ ! દેહ માટે
તો દેહ આપો ! જીવ માટે તો જીવ આપો ! આપણે માટે
પ્રભુથી વિશેષ કશુંય આ વિશ્વમાં નથી.

પણ અધી સંપત્તિ વચ્ચેથી, શરદના વાદળની જેમ
ખાતીખમ ભગવાન આગળ વધ્યા. લોકોએ પોકાર પાડ્યો :
'આપણા ભવાં નગરને શું કરાવના અવતાર પ્રભુ આમ ને.
આમ છાડીને ચાલ્યા જશે ? તો પાછી આપણું આ જીવતર
જીવવા જેવું રહેશે ખરું ? આપણો જન્મ ધિક્ નહીં લાગે ?
આપણા અંતર્ય અંગારા જેવા નહિ લાસે ? અરે, શું આપણે
ત્યાં ઠાઠાઓનો દુકાળ પડ્યો છે ? તપાસ કરો કે શા માટે
પાણીમાં મીન પિયામી.

એ વેળા દેશમાં રાજા ઠાઠો માણસ ગણાતો. એનું
હઠાપણ પ્રજાનું ને પૃથ્વીનું પાલન કરતું. એ પ્રજાને જમાડીને
જમતો, પ્રજાને મુવાડીને સૂતો. એ પ્રજાના મુખે સુખી ને દુઃખી
દુઃખી રહેતો. એવા રાજા પર પ્રજા પણ પ્રેમ કાં ન રાખે !

જાયા ઠાઠા હસ્તિનાપુરના રાજવી સોમયજ્ઞ પાસે.

પણ અરે ! રાજા સોમયજ્ઞ પણ ક્યાં પારકા હતા !
• ઋષભદેવના દ્વિતીય પુત્ર તક્ષશિલાના રાજવી
નીલ આદુભગીના એ પુત્ર હતા. પણ રાજા સોમયજ્ઞ
એક નવીન વિચારણામાં મૂંઝવાયા હતા. રાજપ્રાચારમાં

રાજકુમાર શ્રેયાંસ અને નગરશેઠ મુખુદિ સાથે કંઈ વિચારણામાં પડ્યા હતા.

વાત એવી બની હતી, રાજાને, રાજકુમારને અને નગરશેઠને ત્રણેને પ્રભાતકાળે એકીચાથે સુંદર સ્વપ્ન લાઘ્યાં હતાં :

રાજા સોમયંત્રને સપનું આવ્યું હતું, કે એક પરાક્રમી રાજા લડાઈમાં શત્રુઓથી ચારે તરફથી ઘેરાઈ ગયો. કુમાર શ્રેયાંસ એની મદદે ધાવ્યો. શત્રુનો પરાલવ કરી એ રાજાને શત્રુઓથી મુક્ત કર્યો.

કુમાર શ્રેયાંસને વળી એવું સપનું લાઘ્યું હતું, કે કોઈ કારણે શ્યામ બનેલા સોનાના મેરુ પર્વતને એણે અમૃતકળશે અભિષેક કરી ઉજાવવા કર્યો.

નગરશેઠ મુખુદિને પણ એ જ વેળાએ ને એવું જ એક સ્વપ્ન લાઘ્યું હતું કે સહઅ કિરણોથી પ્રકાશતા સૂર્યનાં કિરણો બાણે વૃદ્ધ મોરનાં પીંછાની જેમ, એક પછી એક ખરવા લાગ્યાં. સૂરજ ઝાંખો પડ્યો. કુમાર શ્રેયાંસે સરી ગયેલાં એ કિરણોને બાણે લાવીને પુનઃ સ્થાપન કર્યાં.

અરે, આપણ કોઈને કદી દુઃસ્વપ્ન તો લાધતાં નથી, કારણ કે આપણા દિલમાં કદી ખૂરા વિચારો આવતા નથી, તો આ સ્વપ્નાંનાં શાં ક્ષણ હશે?—રાજા, રાજકુમાર અને નગરશેઠ ભારે વિચારમણમાં પડ્યા હતા.

સપનાનાં ક્ષણ વિષે તો એકદમ નિર્ણય ન થઈ શક્યો, પણ એટલો તો નિર્ણય થયો, કે જરૂર, નજીકના ભવિષ્યમાં રાજા શ્રેયાંસને હાથે કોઈ પુણ્યકાર્ય થવાનું છે!

ઉત્કૃષ્ટ સાધના અને તેની મિદ્ધિ કેટલી સમીપ હોય છે, એના ઉદાહરણરૂપ ન હોય-તેમ દ્વારપાળ એ જ વેળા શુભ સંદેશ સાથે હાજર થયો. એણે કહ્યું:

‘સ્વામિન, ત્રણ લોકથી પૃથ્વ્ય, પૃથ્વીનાથ ભગવાન સુખમદેવ વન-વંગલોમાં વિચરતા આજે-આપણાં પુરયોએ આપણા નગરમાં પધાર્યા છે.’

ત્રણે જણા હર્ષમાં આવી એકી સાથે બોલ્યા :

‘પન્થ ધરી, પન ભાથ,
પ્રભુ આજ અમારે આંગણે!’

દ્વારપાળ આમળ બોલ્યો: ‘સ્વામિન, પણ એમના દેહની શી વાત કરું? બાણે એ પ્રજાગ પ્રતાપી પૃથ્વીનાથ જ નહિ! હજારો શત્રુથી ઘેરાયેલા મહા ચોદાના જેવી એમની ઝાંખી સુખમુદ્રા છે! સ્વામિન, પહેલાં તો એમના સુખની આસપાસ સહસ્રરશ્મિ સૂર્યના જેવું ભામડગ રચાયેલું બોલાતું. આજે તો બાણે સર્વ લોભકિરણ એમાંથી ઝરી ગયાં હોય, એવું નિસ્તેજ લાગે છે. વધુ શું કરું, સ્વામિન, સોનાનો મેરુ પર્વત બાણે સ્થાપ્ય પડી ગયો હોય એમ એમની કાંચન-વરણી કાયા સ્થાપ્ય ચર્ચ ગર્ચ છે. ડોહતો ડુંગર બાણે આલ્યો આવતો હોય એમ એ શ્વાલ્યા આવે છે. પ્રજાજનોએ અનેક પ્રકારની ભેટ ધરી, પણ એ લેતા નથી. દિવસોથી મૌન છે, એટલે શું ભેદભે છે, તે પણ સમજાતું નથી. પ્રજાજનો ઇચ્છે છે, કે આજ જલદી પધારો ને તેમને ખપતી વસ્તુ બાણે, નહિ તો પ્રભુ તો આગળ આલ્યા જશે. અને દરિદ્રના

લિશાપાત્રની જેમ આપણે આવેલા સદ્ગુણથી વંચિત રહીશું. અરે! જુઓ, આપણા રાજદ્વાર પર આવીને એ ખડા રહ્યા.’

પોતાના પ્રતાપી પ્રપિતામહનું નામ સાંભળી યુવરાજ શ્રેયાંસકુમાર ભરી સલામાંથી દોડ્યો; ન પહેર્યાં હિપાન કે ન ઓઢ્યું છત્ર! ઉઘાડે માથે ને અડવાણે પગે એ ધાયો! આજની ઘડી રણિયામણી કરવાની એને હૈયે તાલાવેલી જાગી હતી.

પ્રભુ મંદગતિએ ચાલતા શ્રેયાંસકુમારના ગૃહાંગણમાં આવી પહોંચ્યા. શ્રેયાંસકુમાર દોડીને પ્રભુના પગમાં આળોટી પડ્યો. રંકના પાત્રમાં ચક્રવર્તીની ખીર ન સમાય, એમ એના હૈયામાં હર્ષ સમાતા નહોતો. પોતાના મુગંધી કેશથી તેણે પ્રભુના પગ લૂંછ્યા, પ્રદક્ષિણા કરીને પુનઃ નમસ્કાર કર્યા. નમસ્કાર કરી પૂર્ણિમાના ચંદ્રસમા પ્રભુમુખનું એ નીરખી. નીરખીને દર્શન કરવા લાગ્યો.

પૂર્ણિમાના ચંદ્રનાં દર્શન કરતાં જેમ પોયણી ખીલી ઊઠે, એમ પ્રભુ-મુખચંદ્રનાં દર્શન કરતાં કરતાં કુમાર શ્રેયાંસનું હૃદયકમળ ખીલી ઊઠ્યું. સંસારમાં ઘડીની કીમત છે, યુગની નહિ. એ લાખેણી ઘડી શ્રેયાંસને લાખી. એના હૃદયમાં અપૂર્વ પ્રકાશ પથરાયો. એને કંઈક જૂનું સ્મરણ થવા લાગ્યું.

‘અરે! પૂર્વે મેં પ્રભુને કયાંય જોયા છે!’ ને આમ વિચારતાં એને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન પ્રગટ થયું.

‘હું કોણ? પ્રભુનો પૂર્વલવનો આરથિ! સ્વયંપ્રભાદિક અવતારમાં પણ હું તેમનો સાથી હતો. આજે એ મારા

પ્રપિતામહુ છે. અરે! મારે અને એમને તો નવ નવ લવનાં સગપણ છે. એ સગપણ સાચું કરવા આજે એ પધાર્યા લાગે છે. અહા, એ તીર્થંકર થશે એવી વાણી મેં વચ્ચેન અરિહંતના મુખે પૂર્વલવમાં સાંભરી હતી. એ જ આ તીર્થંકર, એ જ આ અરિહંત, એ જ આ પોત ત્રણજોડના નાથ !’

આદિય પૃથિવીનાથ-માદિમં નિષ્પરિગ્રહમ્ ।

જાદિમં તીર્થનાથં ઘ. કમસ્વામિર્ન સ્તુમઃ ॥

ત્રેયાંસકુમાર એક વખત આનંદધી નાચી જોડચી; પણ તરત જ એની નજર પ્રભુના દેહ પર ગઈ.

રામ ભોમયશ ને નગરશેઠ મુખુદિ પણ આવીને પ્રભુ-ચરણમાં પડ્યા હતા. એમણે પણ અન્યની જેમ મણિ, મુદ્રા ને ગજ-સ્થની ભેટ ધરવા માગી, પણ કુમાર ત્રેયાંસ તરત બોલી જોડચો:

‘અરે, આપણે કેવા મૂર્ખા છીએ. ભગવાનેજેને અસાર સમજીને છાંડ્યું, તે જ અખાજ આપણે તેમને ભેટ ધરીએ છીએ ! જો એમને એ જ ભેટું હતું તો આવા વેશે શા માટે નીકળી પડત ! એમને ખબરને શી ખોટ હતી ? અહા, પ્રભુએ વર્ષદહાડાથી ભોજન ક્યું નથી. પ્રભુને અન્નનો ખપ છે. અન્ન પિતા એમનો દેહ આવા શિથિલ બન્યો છે. આલો, હું પ્રભુને પાસડું કરાવું !’

ગુણ કાર્યને સદા ગુણ યોગ અનુસરે છે. પુણ્ય ભગતાં હોય ત્યારે પુણ્ય સાધનાની તક આપમેળે આવી મળે છે. બરાબર આ જ વેળા જેતરનાં કાકુમાં પીંડીને કાઢવામાં

આવેલ શેરડીના રસના ઘડા લઈને કોઈ નગરજન આવી પહોંચ્યો.

ત્રેયાંસકુમારે જોયું કે નિર્દોષ, નિરવદ્ય આહારને યોગ્ય, ભેંતાલીસ દોષથી મુક્ત આ ઇંદુરસ પ્રભુને યોગ્ય છે ! નિષ્પાપ નિરવદ્ય જીવનને યોગ્ય આ ખરેખર નિરવદ્ય-પાપમુક્ત આહાર છે.

ત્રેયાંસે શેરડીના રસનું પાન કરવા પ્રભુને વિનંતિ કરી. પ્રભુએ કરપાત્ર લંગાવ્યું. આરે તરફ જ્યજ્યકાર થઈ રહ્યો. ટંઈ ન સ્વીકારતા પ્રભુએ સ્વીકાર માટે હસ્ત લંગાવ્યા ! અનન્ત એ કરપાત્રમાં ત્રેયાંસકુમારે શેરડીનો રસ ઠાલવવા માંડ્યો. એ પાણિ-પાત્ર, એ કરપાત્ર બંને અક્ષાટ મહાસાગર બની ગયું. એકસો આઠ ઘડા એમાં સમાઈ ગયા. એટલેટલા ઘડા પ્રભુના કરપાત્રમાં સમાઈ શક્યા, પણ આશ્ચર્ય છે, કે ત્રેયાંસના ચિત્ત-પાત્રમાં એટલો હર્ષ ન સમાઈ શક્યો. એણે ઘડો લઈ હર્ષનૃત્ય આરંભ્યું.

વર્ષાન્તે, ૩૬૦ દિવસ પછી પ્રભુએ એ દિવસે ઇંદુરસથી પારણું કર્યું. પ્રભુની મુઠીઘંટાલીન કુધાનું એ પાવનકારી દિવસે શ્રાવન થયું.

નગરજનોએ ફરી જ્યજ્યકાર વર્તાવ્યો. આકાશમાં પંચદિવ્ય પ્રગટ થયાં. વાતાવરણ હંદુલિ નાદથી ગાજી ઊડ્યું. સામાન્ય એવા શેરડીના રસમાં ત્રેયાંસકુમાર લયોલવની ગાજી જતી ગયો. વસ્તુની મહત્તા નથી, ભાવની મહત્તા છે, એ વાત જગતે એ દિવસે જાણી. ત્રેયાંસનો આનંદ એના ચિત્ત-પાત્રમાં છલકાઈ ઊડ્યો, એના રોમેરોમ વિકસ્વર થઈ ઊડ્યાં.

આજે એણે નિખાપ જીવનનો આદર્શ અને નિરવંચ આધારનો મહિમા જગતમાં સ્થાપન કર્યો હતો. એણે કયાંય મુખી માથે ઘટો મૂકી નૃત્ય કર્યા કર્યું. એ નૃત્યમાં પ્રજાજનો પણ ભળ્યાં.

વૈશાખ શુકલા તૃતીયાનો એ દહારો ઇશ્વરસના દાનથી અમર થઈ ગયો. પ્રભુએ વર્ષ દહારે પારણું કર્યું. ત્રણ જગનના નાથનો અભિજ્ઞ પૂરો થયો.

ઘેર ઘેર ઉત્સવ મંડાયો, ચોરીએ ગ્રેરીએ જય જયકાર વર્તી ગયો. પ્રભુએ પારણું કરી ઐયાંમકુમારને તારી દીધી. દેવોને દોહ્યતું ઐયાંસે પ્રભુને દાન દીધું ને દેવોને દોહ્યતું મુક્તિદાન પ્રભુએ ઐયાંમને આપ્યું.

ધન્ય હો દાન લેનારને; ધન્ય હો દાન દેનારને !

કોઈ જગમાં મીન સરકી જાય તેમ પ્રભુ આ જય-જયકાર વચ્ચેથી પારણું કરી આગળ વિહાર કરી ગયા.

[૫]

શ્રીકૃપમસ્વામિને નમઃ ।

દાન ઇષ્ટ શ્રેયાંસકુમાર મહેલે આવ્યા.

આજ નગરજનોના આશ્ચર્યનો પાર નહોતો. પ્રભુ-
જનોએ પોતાનું સર્વસ્વ પ્રભુચરણે મૂક્યું, છતાં પ્રભુએ એ
તરફ નજર ચરખી પણ ન કરી, અને ત્રિલોકના નાથ શ્રેયાંસના
શેરડીના રસમાં લોલાયા. અરે, રસની તે શી કીમત છે,
કીમત તો ભાવભર્યા હૃદયની છે. નહિતર આટલો રસ તો અમારા
ઢોલુમાં શેજ એમ-ને એમ ઢાળાઈ જાય છે.

વસ્તુ કરતાં ભાવની મહત્તા છે, આ વાતનું રહસ્ય
જાણવા બધા શ્રેયાંસકુમારના ભુવનમાં લેગા થયા.

લાગ્યા. કેવળ મહાકેવળ આદિ તાપનો પણ રહસ્ય સાંભળવો આવી પહોંચ્યા.

નગરજનોએ ખૂબ ઉત્સુકતાપૂર્વક કુમારને ઉદેશીને પૂછ્યું: ‘હે કુમાર! જગતમાં તમને ધન્ય છે, કે પ્રભુએ તમારે હાથે ઇંદુરસનું પાન કર્યું. અમે જાણીએ છીએ, કે એ ઇંદુરસની ધારા નહોતી, પણ ઉજ્જડ ભૂમિને ફળદ્રુપ કરતી પુષ્કરાવર્ત મેઘની ધારા હતી: જેણે તમારું તો શું, આપનારનું તો શું પણ એ પાવન દ્રવ્ય નગરે નિહાળનારનું પણ કદ્યાણુ કર્યું. અરે, અમ દુર્ભાગીઓને હજાર વાર ધિછાર હજો, કે અમારા સર્વસ્વ દાન સામે પ્રભુએ નજરસરખી પણ ન કરી! અરે! વયોથી પુત્રની માફક અમારું પાલન કરનાર પ્રભુ-પિતાએ અમને એક શબ્દ પણ એમની જરૂરિયાત વિશે ન કહ્યો! કેવી અમારી કર્મ-કડવાઈ!

ત્રેયાંસકુમારે ત્રુડુને સાન્તવન આપતાં કહ્યું:

‘તમે એમ શા માટે બોલો છો? પ્રભુ આજે પૂર્વની પંકે પરિશદ્ધપાર્શ્વ રાગ નથી. તેઓ ત્રણા પાપમય વ્યાપારોનો ત્યાગ કરી સાધુ થયા છે. એમણે રાગ, દેવ, મોહ, બધુંય તત્ત્વું છે. પુત્ર-પરિવાર, રાજાપૈટ, ધનવૈભવ સઘળું છેડ્યું છે. પાત્રી એ શા માટે તમારા દ્વારો, ઘોડા કે કન્યા જેવી તુચ્છ વસ્તુઓ સ્વીકારે?

‘એમણે ક્ષણભંજુર નાન્ય-ચિદ્દિને ઓળી અમર શાસ્ત્રની ગ્રોધ આઠરી છે. જરી પૃથ્વીમાં બધું છાંડ્યું છે, ફક્ત જીવન જીવન પૂરતી વસ્તુઓ—અને તે પણ કોઈની આપેલી—લેવાનું

ત્રત લીધું છે. સાથે નિષ્પાપ જીવન જીવવા માટે નિષ્પાપ નિર્દોષ આહાર લેવાનો નિર્ણય કર્યો છે. દયાળુ પ્રભુ સર્વને અલય આપનારા છે, એટલે આહાર પણ નિર્દોષ, એપણીય, કૃષ્ણનીય ને પ્રાસુક સ્વીકારે છે.’

અત્રે ટ્રેયાંસકુમારે મુનિધર્મ સમન્તજ્યો. નગરજનો એ સાંભળી કહેવા લાગ્યાં : ‘હે કુમાર ! આ શિક્ષાદિક વિદ્યાઓ પ્રભુએ કહેલ છે ને બતાવેલ છે, એટલે સહુ કોઈ બાણે છે. પણ તમે કહો છો, તે મુનિધર્મ હજી સુધી કોઈ બાણતું નહોતું; ને તમે ક્યાંથી બાણો ? ભગવાન તો પોતે મૌન છે.’

ટ્રેયાંસકુમારે નગરજનોની શંકાનો જવાબ આપતાં બાણબ્યું : ‘હે નગરજનો ! તમારી વાત સાચી છે. આજ પહેલાં મને પણ એ વાતનું જ્ઞાન નહોતું. પણ સૂર્યના ઉદયથી જેમ સૂરજમુખી વિકસે છે, એમ પ્રભુના દર્શનથી મારા અંતરનાં અંધારાં ઉલેચાઈ ગયાં. મને બતિસ્મરણ જ્ઞાન થયું. અને એથી મને આ બાળતની બાણ થઈ છે.’

‘પ્રભુ સાથે તમારો પૂર્વજન્મનો સંબંધ કેવો હતો ?’

‘સ્વર્ગ અને મૃત્યુલોકમાં પ્રભુ સાથે હું આક લવ સુધી રૂંધો છું. મિત્ર તરીકે, પત્ની તરીકે, સારથિ તરીકે મેં એમની સેવા બજાવી છે. આ ભવથી અતિકાન્ત ત્રીજા ભવમાં ભગવંત વજ્રનાભ નામે ચક્રવર્તી હતા. હું તેમનો સારથિ હતો. તેમના પિતા વજ્રસેનને મેં તીર્થંકર રૂપે જોયા હતા. વજ્રનાભે તેમની પાસે દીક્ષા લીધી. મેં પણ તેમની પાસે દીક્ષા લીધી. સ્વયં હિંસ્ર લવોમાં પણ હું તેમની સાથે હતો.

‘આ ઉપરાંત ગર્હ રાત્રે મને, મારા પિતાશ્રીને તથા દ્રોણાં મુખ્યદિને ત્રણ પ્રકારનાં સ્વપ્ન લાઘ્યાં હતાં. સત્તાદે સભામાં એનો ખુલાસો થયો હતો. એ સ્વપ્ન અને તેનો અર્થ નીચે મુજબ છે.

‘મેં ગર્હ કાલ રાત્રે સ્વપ્નમાં ક્યામ બનેલા સોનાના મેરુપર્વતને મારાથી દ્વધથી પ્રજ્વાલિત કરાતો જોયો હતો. તંથી આજે આ પ્રભુ, કે જેઓ મતમાં મેરુની જેમ અટોલ છે, તેઓ તપથી કૃષ્ણ થયેલા હતા, તેમને ઇશ્વરસ વડે મેં પારણું કરાવ્યું.

‘મારા પિતાશ્રીએ સ્વપ્નમાં જોયું કે ઘણા શત્રુઓ વડે આતરફથી ઘેરાયેલા કોઈ રાજાએ પોતાના પુત્ર એયાંસની મદદથી જય મેળવ્યો. એ રાજા તે પ્રભુ, ઘણા શત્રુઓ એટલે કુધા-પિપાસાદિ કષ્ટો, તેનો મેં મારા ઇશ્વરસ વડે પારણું કરાવ્યું પરાબવ કર્યો.

‘મુખ્યદિ દ્રોણાંએ સ્વપ્નમાં જાણ્યું કે સૂર્યથી અથેલાં સહસ્ર કિરણો મેં સૂર્યમાં પુનઃ આરોપિત કર્યાં અને આથી સૂર્ય વધુ પ્રકાશવા લાગ્યો. સૂર્ય સમાન તે પ્રભુ, એમનાં સહસ્રકિરણ રૂપ જે કેવળજ્ઞાન તે આ અંતરાયથી દૂર હતું, તે આજે મારા ઇશ્વરસ વડે કરાયેલા પારણાથી જોડી દીધું, ને આથી પ્રભુ વધુ દીપવા લાગ્યા.

‘પ્રજ્ઞાનો, આજે આપણો પુર્યોદય જાગ્યો. એમનાં દર્શને આપણો જન્મ, આપણું જીવન ને આપણી લક્ષ્મી સ્વાર્થક થયાં. ભગવાન પોતે મૌન હતા. મુનિઓ મૌનની

ભાષામાં જ વાત કરે છે. એમની ભાષા હૃદયભાષા હોય છે એટલા વિના સંભળાય. તેમણે જે પાઠ પઢાવ્યો તે યાદ રાખવો ઘટે. તેઓએ જણાવ્યું કે લક્ષ્મી, રાજ્ય, ભોગ, સંપત્તિ વગેરે આખરે તો વિનંદર છે. એનાથી જેટલો ધર્મ નધાય તેટલો સાધી લેવો. ધર્મસાધન પૂરતું જ તેનું મહત્વ છે. આ હવિત વીજળીના ચમકારા જેવું અસ્થિર છે, લક્ષ્મી સંધ્યાના રંગો જેવી ચપળ છે: મંસાર આખાનું આનિત્ય પણ આગરનાં મોક્ષ જેવું ક્ષણભંગુર છે. ભોગ-ભોગ ભુજંગની ફણાની જેમ વિષમ છે. સંયોગ સ્વપ્નની જેમ મિથ્યા છે: એ એક દહાડો આપણને નષ્ટબ્રહ્મ કરીને, છેડીને આત્મા જાય તે પહેલાં આપણે. તેઓને સ્વેચ્છાએ છેડી દેવાં હોય છે.

‘મહાનુભાવો, ભગવાનનાં પાવનકારી દર્શનથી મારાં ભવોભવનાં અધારાં ઉલ્લેચાયાં છે. હું જોઈ રહ્યો છું કે માયાનાં રંગો હવ, શિકારી રીંછને વાળથી પકડે એમ પકડાઈને, હું ખ પામી રહ્યો છે.

‘સ્વાર્થી હવો, લોક ફતરાને લાકડીથી મારે તેમ નિર્ભર્ત્તના ભોગવી રહ્યા છે.

‘લોખી હવો, કુંભાર માટીને ગઢડે તેમ, લોભથી ગઢગ્રહ રહ્યા છે.

‘મસર કરનારા હવો, જૂતાવેશવાળો જે રીતે માર ખાય તેમ, માર ખાઈ રહ્યા છે.

‘આપણી દશા ગમે તેટલા જગથી સંતુષ્ટ ન થનાર

ને પરિણામે ખારાધૂધ બનનાર સાગર જેવી છે. ભગવાને આજે મૌનવાણીમાં એ બધાથી મુક્ત થવા કહ્યું, ને જીવમાત્રમાં વસી રહેલ અનન્ત બલ, વીર્ય ને પરાક્રમ તથા શક્તિ, ધૈર્ય ને સંવેગને રસ્તે આપણું વીર્ય ફેરવવાં પરાક્રમ પ્રસારવા સૂચ્યું; અને એ રીતે સિદ્ધ, બુદ્ધ ને મુક્ત થવા દરમાન કહ્યું.’

આ વાત સાંભળી સંતુષ્ટ થયેલાં ભાવલીનાં પ્રજાજનોએ કુમાર દેવાંચને પ્રશ્ન કર્યો: ‘એ કપલકુલદીપક, અમે તમારી પાસેથી એટલું જાણુવા ઇચ્છીએ છીએ, કે આવા દયાળુ, માયાળુ, કરુણાળુ ત્રિલોકીનાથને પણ આટલો સમય સુધા-પિપાસા શા કારણે નહયાં? ધર્મીને ઘેર ધાડ કાં પડી?’

‘ભાઈઓ, તમે ઠીક પ્રશ્ન કર્યો. એ કયાં કર્મનો બદલો હતો. કરેલાં કર્મ પૃથ્વીનાથને પણ દોકતાં નથી. ભગવાનના પાછલા ભવની એ વાત છે. તમે શાન્ત ચિત્તે સાંભળજો.’

[૬]

ભૂખ્યાને અન્નદાન

ચોમાસું ચોધારે વરસી ગયું છે. કારતકમાં કાપણી થઈ છે. માગશરે ફૂંડાં પિત્તાય છે. શું ધાન પાક્યાં છે ! છીપમાં મોતી અમાતાં નથી, તેમ ફૂંડાંમાં કણુ માતા નથી. ખાશું આખું ભરાઈ ગયું છે. ખેડૂત શંખલને હૈયે હવે માતો નથી !

શંખલ મનસૂળા ઘડે છે : ‘ આ દાણો વેચી આ વળતે નવું ઘર બંધાવીશ. એક નાત જમાડીશ, બનશે તો ધુમાડા-બંધ ગામ જમાડીશ. ’

શંખડની ધરવાળી મનમાં ઘોડા ગંઠે છે: 'ઝોણુ સાથે દીકરાનું વેશવાળ કરી નાખવું છે. દીકરીનું આણું પણ કરી નાખવું છે. વારે વારે કંઈ વસ્ત્ર સારાં આવતાં નથી. પૂરું સોતું લાવવું છે. એ તો ધા ભેગો ધસરકો; શેરડી પાણી પીએ, લેગી ઝેરડી પણ પીએ. ભેગાં ભેગાં ઘોડાં ધરેળાં મારે માટે પણ ધડાવી લઈશ.''

ખેડૂતનો દીકરો લાકડાની ઘોડી પર ચઢી અનાજ પાવલતો હતો. લાકડાની ઘોડી પર બેઠો બેઠો એ ચઢવા માટે હવતી માણુદી ઘોડી લાવવાનો વિચાર કરી રહ્યો હતો. આ ફાગણને ભેળે તો માણુદી પર ૯ મસકનો સામાન નાખીને જવું છે!

મહુ પોતાના મન-મુખની દુનિયામાં ભૂલાં પડ્યાં છે. સામે ખજામાં બગદ પોરો ખાય છે. રોજ તો બગદને બારાબર નીરવું થતી. આજ પોતપોતાના આનંદમાં મગ્ન બનેલા મહુ બગદોને ચારો નીરવાનું ભૂલી ગયાં છે.

મુખ ઝેવું છે. એ પોતાને પણ ભુલાવી દે છે! બગદ ખજાતાં ફૂંડાને કદી નહોતા ચડતા, પણ ભૂખ કેાનું નામ! આજ ભૂખ્યા બગદ ફૂંડાં ખાઈ રહ્યા છે. ખાવાનો વંધો નહિ પણ દોરની જલત ખરીને! જોટલું ખાય છે એનાથી વધુ બગાડી રહ્યા છે.

અચાનક શંખડ ખેડૂતની નજર ત્યાં ગઈ! અરે! પોતાના સોનાના કણુ જેવા પાકને આ નગુરા બગદો ખાઈ જાય છે! ને ખાય છે એનાથી વધુ બગાડ કરે છે. એ રાજ લઈને દોડ્યો,

ધોળા દંડા જેવા બાતવાન બગદોને રાશે ને રાશે સબોડવા લાગ્યો.

રાજા રિપલ એ વખતે ત્યાંથી પસાર થતા હતા. એ વખતના રાજા પગે ચાલતા. વાડી ને વગડે ફરતા. પ્રજાનાં સુખદુઃખ વિચારતા. એમાં આ રાજા રિપલે તો જંગલી જાનવર જેવા માણસને માણસ બનાવ્યો હતો. એને ખેતી કરતાં શીખવી હતી. કપડાં વણતાં શીખવ્યું હતું. ઘર બાંધતાં શીખવ્યું હતું. માણસ-માણસ વચ્ચે મુંબાંધ સાંધ્યા હતા. સમાજ રચ્યો હતો.

એવા રાજા રિપલે ખેડૂતને ભેજો. એના કોધને ભેજો. રાશે રાશે બગદોને સબોડતો ભેજો. એમનું અંતર કંકળી જાયું.

‘ભાઈ! આ અબોલ જીવ છે. એ કાંઈ સમજે છે ! આના કરતાં એના મોં પર મોત્સરિયું બાંધ ને !’

ખેડૂત રાજા રિપલને ભોઈ ચરમાઈ ગયો. એણે કહ્યું : ‘પ્રભુ ! મોત્સરિયું બનાવતાં ને બગદોને બાંધતાં મને આવડતું નથી ! મહેરબાની કરીને આપ કરી બતાવો.’

રાજા રિપલે પાતળી દોરી લીધી. એને આંટા પાડીને બગદોને મોંએ લરાવી શકાય તેવું મોત્સરિયું બૂંધી આપ્યું.

ખેડૂતે એ મોત્સરિયું બગદોને મોઢે બાંધ્યું !

ભૂખ્યા બગદોનું મોં હવે બંધાઈ ગયું. હવે તેઓ અનાજ ખાઈ શકતા નહોતા. તેઓ સવારના ભૂખ્યા હતા. તેમણે ભૂખના દુઃખે ને ત્રાસે લાંબા સમય સુધી નાખ્યા.

શંખડની ઘડવાળી મનમાં ઘોડા ગંઠે છે: ‘ઓહ, ઘેરો
 દીકરાનું વેશવાળ કરી નાખવું છે. દીકરીનું આણું પદ
 નાખવું છે. વારે વારે કંઈ વરસ સારાં આવતાં નથી.
 સોનું લાવવું છે એ તો ધા લેગો ઘસરકો; ચેરડી
 પીએ, લેગી ચેરડી પણ પીએ. લેગાં લેગાં ઘોડાં
 મારે માટે પણ ઘડાવી લઈશ.’

જેઠ્ઠનો દીકરો લાકડાની ઘોડી પર ચઢી અંનાર
 પાવલતો હતો. લાકડાની ઘોડી પર બેઠો બેઠો એ ચઢી
 માટે જીવતી માણુકી ઘોડી લાવવાનો વિચાર કરી રહ્યો હતો.
 આ કાગણુને એણે તો માણુકી પર જ મશકડોનો સામા
 નાખીને જવું છે!

સહુ પોતાના મન-સુખની દુનિયામાં ભૂણાં પડ્યાં છે.
 સામે જગામાં બગદ પોરો ખાય છે. રોજ તો બગદને બરાબર
 નીરવું થતી. આજ પોતપોતાના આનંદમાં મગ્ન બનેલા સહુ
 બગદોને ચારો નીરવાનું ભૂલી ગયાં છે.

સુખ એવું છે. એ પોતાને પણ ભુલાવી દે છે! બગદ
 ખાતા દુઝીને કદી નહોતા ચડતા, પણ ભૂળ લેતાં નાહતા.
 આજ જૂઠ્યા બગદ દુઝાં ખાઈ રહ્યા છે. ખાવાનો
 નહિ પણ દોરની જાન ખરીને! જેટલું ખાય છે
 વધુ બગાડી રહ્યા છે.

અચાનક શંખડ જેઠ્ઠની નજર ઉપર પડ્યો. અરે,
 સોનાલા કણ જેવા પાકને આ નગુરા બગદ
 ખાય છે એનાથી વધુ બગાડ કરે છે.

તહિ. મૂખ્યાને અન્નદાન એ મોટો ધરમ માન્યું.’

‘પ્રમદજનો! આરાં કાર્યોની સૂચના પ્રકૃતિથી પહેલી મળી રહે છે. માટે નિર્દોષ જીવન, નિર્દોષ આહાર, દાન તરફ સાવધરી રુચિ, લેવા કરતાં દેવામાં આત્મકલ્યાણની દૃષ્ટિ વગેરે મુક્તિવ્યો તરફ રુચિ રાખવી, ને પ્રભુએ પ્રવર્તાવેલ માર્ગે આત્મકલ્યાણ કરવું.’ આ પ્રમાણે શ્રેયાંસક્રમારના મુખેથી બધું જાણીને નગરજનો પોતપોતાના સ્થાને ગયાં.

શ્રેયાંસક્રમારને પોતાનું જીવન આને ધન્ય લાગતું હતું.

આમ પ્રભુના આ ઇશુરસના પારણાનો મહિમા જગે-જગે ગવાયો. એ ગાતાં ગાતાં હજારો જીવના કર્મના દળિયો હેલકા થઈ ગયા. એ સુભગ દિવસને અનન્ત ને અમૂલ્ય મુખ આપનાર માર્ગને લોકોએ તે તિથિનું નામ અક્ષય તૃતીયા રાખ્યું.

રૂઢું આ પર્વ છે. રૂઢાં દાન આપો. ચડતે પરિણામે માપો, સુપાત્રે આપો.

રૂઢાં શીલ પાળો, ચિત્ત ચોખ્ખું કરો.

રૂઢી તપસ્યા કરો, વિકારોને પરહરો, રૂઢી ભાવના માવો, ઐહિક મુખ નહીં પણ આત્મિક મુખ વાંછો.

તિથિની ઉપાસના કરી અનેક જીવોએ

આને પણ અનેક જીવો અક્ષય તૃતીયા-

આખ્યાન આંલખી-જીવનને સાર્થક

જેઠૂત તો ફરી પોતાના કાગમાં મથમૂડ બની ગયો. એને બગદોના નિસાસાની પડી નહોતી, પણ રાજા રિપજ તો પછુના આત્માને પણ પિછાળનારા હતા. એમણે નિસાસા સાંભળ્યા, સાંભળીને મળ્યા-પૂરા ૩૬૫ !

એમણે જેઠૂતને બોલાવ્યો ને કહ્યું : ‘ બગદ ભૂખ્યા છે એનો વિચાર તો કર ! મોસરિયું બાંધ્યું એટલે ખસ તારું કામ પડ્યું ? અબોલની આંતરડી ન દુઃખવીશ. અબોલના આશીર્વાદ લેજે, તો તારા ખેતરમાં સોનું પાકશે. ’

જેઠૂત પોતાની ભૂલ સમજ્યો. એણે બગદને ફર લઈ જઈને બાંધ્યા ને મોસરિયું છોડી ધાસ નીમું.

દયાળુ રાજા વિચાર કરવા લાગ્યા કે મેં બગદને માર ખાતાં બચાવવાની દયાથી મોંઝાધણું બનાવ્યું. પણ એ મોંઝાધણું કોઈ કંઠૂમ જેઠૂત બગદોને ભૂખ્યા મારવાના ઉપયોગમાં લે તો !

રાજા રિપજ વિચાર કરના ચાલ્યા ગયા !

વાત પૂરી કરતાં ક્રેયાંસક્રમારે કહ્યું.

‘ ભાઈઓ, મોટા મોટા મુનિઓને પણ કયાં કમ ભોગવવાં પડે છે. એમાંય ભૂખનું દુઃખ ભારે છે. પ્રભુએ આ બગદને અનાજ ખાતાં રોક્યા. એણે ૩૬૫ નિસાસા નાંખ્યા. એક એક નિસાસાએ એમને એક એક દિવસ ભૂખ્યા રાખ્યા ! અબોલની આંતરડી કંકળાવવી ભારે પાપનું કામ છે ! ’

સદુ કહે, ‘ અજબ છે ભાઈભૂખનું દુઃખ ! આગળથી અમે પણ ખવરાવીને ખાગું. કોઈના પેટ પર પાકું મારું કોઈના પેટને હક છીનવી લઈ અમારા પેટ પર પાકું. ’

નહિ જુઓને અનંદાન એ મોટો ધરમ મોનશુ?

‘પ્રમત્તનો! તારાં કાચોની સૂચના પ્રકૃતિથી પહેલી મળી રહે છે. માટે નિર્દોષ જીવન, નિર્દોષ આહાર, ઠાન વચ્ચે સાવચેતી રુચિ, લેવા કરતાં દેવામાં આત્મકથ્યાણની દિશિ વગેરે સુકર્તવ્યો તરફ રુચિ રાખવી, ને પ્રભુએ પ્રવર્તા-વેક માંજે આત્મકથ્યાણ કરવું.’ આ પ્રમાણે શ્રેયાંસકુમારના મુખેથી બહુ બાણીને નગરજનો પોતપોતાના સ્થાને ગયાં.

શ્રેયાંસકુમારને પોતાનું જીવન આજે ધન્ય લાગતું હતું. આમ પ્રભુના આ હંશુરમના પારણાનો મહિમા જગે-જગે ગવાયો. એ ગાતાં ગાતાં હજારો જીવના હર્મના દળિયા હલકા થઈ ગયા. એ સુલગ દિવસને અનન્ત ને અમર્ય: સુખ આપનાર માર્ગને લોકોએ તે તિથિનું નામ અક્ષય તૃતીયા રાખ્યું.

રેડું આ પર્વ છે. રૂંધાં દાન આપો. ચરતે પરિણામે આપો, સુપાને આપો.

રૂંધાં શીઘ્ર પાળો, ચિત્ત ચોખ્ખું કરો.

રૂંધી તપસ્યા કરો, વિકારોને પરહરો, રૂંધી ભાવના ભાવો, ઐહિક સુખ નહીં પણ આત્મિક સુખ વાંછો.

પૂર્વ કાળે એ તિથિની ઉપાસના કરી અનેક જીવોએ પોતાનું કથ્યાણ કર્યું, આજે પણ અનેક જીવો અક્ષય તૃતીયા-નું મહાતપ કરી-તેનું આખ્યાન સાંભળી-જીવનને સાર્થક કરે છે.

ઇશ્તુ તૃતીયા : અક્ષય તૃતીયા

[વૈશાખ સુદિ ત્રીજા]

ઋષભદેવ સંવત્સર તપ (વર્ષાતપ) વિધિ

૪

હાલમાં આ તપ કરવાનો પ્રચાર આ પ્રમાણે છે :—

ગુજરાતી શાળા વદ ૮ ને દિવસે ઉપવાસથી શરૂ કરી, એકાંતરે પારણે બેસાડું કરી, ૧૩ મહિના ને ૧૧ દિવસે એટલે અખાત્રીજ-અક્ષય તૃતીયાને દિવસે પાઠણું કરવામાં આવે છે.

પારણામાં ૧૦૮ ધમ્મ શેરડીના રસના અથવા સાકરના પાણીના પીએ છે. (ધડા રૂપાનો નાનો ખનાવે છે.)

આ તપમાં બે દિવસ બેગા ખાવાના ન આવવા જોઈએ તેમજ ઔદશને દિવસે ખાધાવાર ન આવવો જોઈએ, અને ત્રણ ચોમાસીના ઔદશ-પૂનમના છઠ્ઠું કરવા જોઈએ, અને તપ દરમિયાન આવતી અખાત્રીજના દિવસે ઉપવાસ કરવો જોઈએ અને છેવટે છઠ્ઠી ગ્રાંથે તપે પારણ ન કરવું જોઈએ.

દરેક તપ કરવામાં સામાન્ય વિધિ

સાન ક્ષેત્ર—સાધુ, સાધ્વી, ગ્રાવક, ગ્રાવિકા, ગિલ્તભૂવન, ગિલ્ત-ગિજ, પુનઃકમાં યથાશક્તિ દ્રવ્ય વાપરવું.

બે વખત પ્રતિક્રમણ કરવાં.

આટ દ્રવ્યથી પ્રભુ-પૂજન કરવી.

વિશેષ નાનીની પૂજા કરવી.

ગુરુવંદન કરવું, વ્યાખ્યાન શ્રવણ કરવું.

ગુરુ પાસે પચખ્યાણુ રોજ લેવું અને વિધિપૂર્વક પારવું.

અનુકંપાદાન દેવું, ભૂમિશયન કરવું, અઘ્રાયર્ષ ખાળવું, સમિત વસ્તુનો ત્યાગ કરવો, ઔદ નિયમ ધારવા.

આવકનાં આર નત ગ્રહણ કરવાં.

આરંભ-સમારંભનો ત્યાગ કરવો.

તપસ્યાનું ફળ ક્ષમા છે, એ ખ્યાલમાં રાખી હમેશાં સમતા કેળવવી.

વર્ષાતપનો વિશેષ વિધિ

‘શ્રીકૃષ્ણદેવસ્વામિનાથાય નમઃ’ જાપની નવઠારવાળી

૨૦ રોજ ગણવી.

ભોગસ્સ ૧૨ નો ઠાઠિસગ્ગ કરવો.

ખમાસમથુાં ૧૨ દેવાં.

સ્વરિનક ૧૨ કરવા.

અક્ષય તૃતીયાને દિવસે સોમડી રસનો રૂપાનો ઘટ ભરી દેવ આગળ ધરવો. દેવ-ગુરુની પૂજાપૂર્વક સંધ્યાત્સલ્પ કરી પારણું કરવું.

વૈશાખ સુદ ત્રીજ-અક્ષયત્રીજના દિવસે આદિનાથાય નમઃ એ પદનો જાપ ૨૦૦૦ એ હજાર વાર કરવો.

શ્રીઋષભજિન સ્તવન

(સંપ્રાદક • તપસ્વી મુનિરાજશ્રી પ્રમોદવિજયજી)

- શ્રી ઋષભજી વરસો ઉપવાસી, પૂરવની પ્રીતિ પ્રકાશી;
 યેવાંસ બોલે સાગ્રાશી, બાપાજી વિનતિ અવધારો.
 મારે મંદિરીએ પધારો બાપાજી. ૧
- સેવડીરસ ચૂંતો વોદરો, નાથજી ન કરાવો નોદારો;
 દર્શન ફળ આપો દોરો, બાપાજી વિનતિ અવધારો. મારે ૨
- તપ પ્રમુજીએ માંડી પસવી, આદાર લેવાની ગતિ અસલી,
 પ્રમદી તવ દુર્ગતી વસલી, બાપાજી વિનતિ અવધારો. મારે ૩
- અજવાળી ત્રીજ વૈશાખી, પંચ દિવ્ય થને સુર સાખી;
 એ તો દાન તણી ગનિ દાખી, બાપાજી વિનતિ અવધારો. મારે ૪
- મુગાદિ પર્વ એ ગનણો, અખ્યાત્રીજ નામે રખાણો;
 સહુ કોઈ કરે મરનાણો, બાપાજી વિનતિ અવધારો. મારે ૫
- સદસ વરમે કેવળ પાયો, એકલાખ પૂરવ અરચાયો;
 પછે પરમ મહોદય પાયો, બાપાજી વિનતિ અવધારો. મારે ૬
- એમ ઉદય વહે ઉવજગ્રાયા, પ્રગમું શ્રી ઋષભજીના પાયા;
 જોણે આદિ ધર્મ બનાયા, બાપાજી વિનતિ અવધારો.
 મારે મંદિરીએ પધારો બાપાજી. ૭

ઉપાધ્યાય શ્રી. યશોવિજયજીકૃત

અખાત્રીજ સ્તવન

- પસારી કર સીજે ઈશુ રસ ભગવાન;
ચાત શિખા શ્રેયાંસ કુમરકી, માનું નિરમલ ધ્યાન. પસારી૦ ૧
- મેં પુરુષોત્તમ કર કી ગંગા, તું તો ચરન નિદાન;
ઈત ગંગા અંબર તરંગનું, માનું ચત્રી અસમાન. પસારી૦ ૨
- કીધો વિષુ બિંબ મુધાશું આહત, આપ મધુરતા માન;
કીધો દામકી પુણ્ય પરંપર, દાખત સરગ વિમાન. પસારી૦ ૩
- પ્રભુ કરેં ઈશુ રસ દેખી, કરત હૈ, કૈસી ઉપમા જાન;
જસ કહે ચિત્ત ચિત્ત પાત્ર મિલાવે, રંક ભવિકું જિનભાન. પસારી૦ ૪

મુનિ શ્રીકીર્તિવિજયજીકૃત

અખાત્રીજ સ્તવન

- દેખો માર્ક આજ ઝપસ ઘર આવે (રેક).
૩૫ મનોહર જગદાનંદન; સખદી કે મન ભાવે. દેખો માર્ક૦ ૧
- કેઈ મુક્તાશ્રય ધાળ વિશાળા; કેઈ મલિ મલિક ભાવે. દેખો માર્ક૦ ૨
- હયે ગય રય પાયક જલુ કન્યા; પ્રમુજકુ વેગે વધાવે. દેખો માર્ક૦ ૩
- શ્રી શ્રેયાંસ કુમાર દાનેશ્વર; ઈશુરસ વહોરાવે. દેખો માર્ક૦ ૪
- ઉત્તમ દાન દીપે અમૃતદ્રવ્ય; સાધુ કીર્તિ ગુણ ગાવે. દેખો માર્ક૦ ૫

શ્રી જયભિષ્ણુની સુંદર કૃતિઓ

નવસકથાઓ

વિક્રમાદિત્ય દેમૂ લા. ૧	૫-૪
ભાગ્યનિર્માણ લા. ૨	૪-૦
દિવસીશ્વર લા. ૩	૪-૮
પ્રેમભક્ત કવિ જયદેવ ...	૫-૦
ભગવાન જયદેવ ...	૪-૮
સાકર્ષી ભગદેવ (પૂર્વાર્ધ)	૬-૦
નરસિંહરી લા. નરસિંહરી ..	૫-૮
કામવિજેતા સ્વપ્નિમંત્ર	૫-૪
મહર્ષિ મિતરાજ	૪-૮
મજાલ મજાગલ	૫-૪
બુદ્ધ દેવળ ..	૩-૮

સાદસકથાઓ

જયમર્ત	૧-૪
આગેકદમ	૧-૪
દિગ્ધને મહા	૧-૪
મહા ગુજરી	૧-૪

હિન્દી

કૌરવધર્મકો યજ્ઞનિર્ણય	
(પ્રસ્તાવ ડા. અગ્રવાલ)	૨-૦
કૌરવ ધર્મકો પ્રાણિકથાએ	૧-૮

વાર્તાશ્રવણો

પારમ ધર્મી લક્ષ્મી ..	૪-૦
કથન ને કામિની ..	૩-૮
જોડો જગતે ...	૨-૦
ગાદી વળન ...	૩-૦
સાદવાસ્તવની ...	૩-૦
લાખેલી વાનો ..	૨-૦
નીતિકથાઓ લા. ૧ થી ૪	૬-૦
હિંદુ ધર્મની પ્રાણીકથાઓ	૧-૪
ખ્રીસ્ત ધર્મની પ્રાણીકથાઓ	૧-૪
ઈસ્લામ ધર્મની પ્રાણીકથાઓ	૧-૪
બૌદ્ધધર્મની વાનો લા. ૧	૩-૦
જૈન મહિમનાથ લા. ૨	૨-૮
દેવદૂધ લા. ૩	૨-૮
સિંહપુત્ર લા. ૪	૨-૮
મહાભારતની ઇતિહાસ વાનો	૦-૮
ભારતના સામ્યપિપાસાઓ	૦-૮

અન્ય

નિર્મલ જયવાન મહાવીર	૬-૦
ભગવાન મહાવીર	૩-૦
આસીમગ્રી જિંદાબાદ	

નાટકો

શ્રીયા નાથન ને ખીલ નારકો	૩-૮
ગીતઓવિદનો આશય	૦-૧૦
પતિતપાવન ...	૦-૮

ગુર્જર અંથરતન કાર્યાલય : ગાંધી રસ્તા : અમદાવાદ

